

บทที่ ๕

สถาบันทางสังคมและการขัดเกลาทางสังคม

พระไวย ธรรมิสโร (ชีรัมย์)

อาจารย์ดอนลาร์ เสนา

วัตถุประสงค์การเรียนรู้ประจำบท

เมื่อได้ศึกษาเนื้อหาในบทนี้แล้ว ผู้ศึกษาสามารถ

๑. อธิบายความหมายและความเป็นมาของสถาบันทางสังคมได้
๒. บอกลักษณะของสถาบันทางสังคมได้
๓. ระบุองค์ประกอบของสถาบันทางสังคมได้
๔. ระบุประเภทของสถาบันทางสังคมได้
๕. อธิบายประโยชน์ของสถาบันทางสังคมได้
๖. อธิบายความสัมพันธ์ของศาสนากับสถาบันทางสังคมได้
๗. ระบุการขัดเกลาทางสังคมได้
๘. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางสังคมกับการขัดเกลาทางสังคมได้

ขอบข่ายเนื้อหา

- ความหมาย และความเป็นมาของสถาบันทางสังคม
- ลักษณะของสถาบันทางสังคม
- องค์ประกอบของสถาบันทางสังคม
- ประเภทของสถาบันทางสังคม
- ประโยชน์ของสถาบันทางสังคม
- ความสัมพันธ์ของศาสนากับสถาบันทางสังคม
- การขัดเกลาทางสังคม
- ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางสังคมกับการขัดเกลาทางสังคม

๔.๑ ความนำ

สถาบันทางสังคม (Social Institutions) เป็นโครงสร้างของทุกสังคมที่มนุษย์ได้ดำรงชีพอยู่ เพราะเป็นส่วนประกอบที่สำคัญอันทำให้สังคมมนุษย์ได้ดำรงอยู่ และพัฒนาไปในทิศทางต่างๆ เพื่อให้ตนเองซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งๆ หรือส่วนหนึ่งของระบบสังคม ได้ดำเนินไปสู่ การพัฒนาที่ดี ยิ่งขึ้นต่อไป อันเป็นการธำรงรักษาไว้ซึ่งสังคมมนุษย์ อาทิ สถาบันครอบครัว ทำหน้าที่ในการผลิตสมาชิกใหม่ในสังคมให้มีพัฒนาการต่อเนื่องไป

สถาบันทางสังคม มีความสำคัญอย่างยิ่งในการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ซึ่งเป็นกระบวนการทางสังคมมีผลทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพตามแนวทางที่สังคมต้องการ^๑ อาทิ สถาบันครอบครัว ย่อมทำหน้าที่ในการกล่อมเกลอบรมสมาชิกใหม่ในครอบครัว โดยที่ทำการอบรมสั่งสอนสมาชิกที่เกิดขึ้นในครอบครัวให้เป็นสมาชิกที่สมบูรณ์ของสังคมสามารถอยู่ร่วมและมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคมได้อย่างราบรื่น ทั้งนี้นอกจากการขัดเกลาทางสังคมแล้ว ยังทำให้มนุษย์เปลี่ยนแปลงสภาพตามธรรมชาติ ซึ่งกลายเป็น “มนุษย์ผู้มีวัฒนธรรม แตกต่างจากสัตว์โลกชนิดอื่น” ^๒

การศึกษาถึงสถาบันทางสังคมและการขัดเกลาทางสังคมในบทนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสถาบันทางสังคมซึ่งเป็นระบบหรือส่วนประกอบของสังคมทั้งสถาบันครอบครัว สถาบัน การศึกษา สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันการเมืองการปกครอง และสถาบันศาสนา โดยสถาบันดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องทำหน้าที่ในการขัดเกลาสมาชิกในระบบของตนให้เป็นมนุษย์ที่อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข พร้อมทั้งทำให้สังคมมนุษย์ดำรงอยู่ได้อย่างถาวรสืบไป

๔.๒ ความหมายและความเป็นมาของสถาบันทางสังคม

๔.๒.๑ ความหมายของสถาบันทางสังคม (Social Institutions)

สถาบันทางสังคม(Social Institutions) เป็นการนำคำสองคำมารวมกัน ซึ่งสามารถแยกได้เป็นสองคำคือ คำว่า สถาบัน และคำว่า สังคม

คำว่า สถาบัน (Institution) ตาม Dictionary of Modern Sociology^๓ หมายความว่า เป็นกระบวนการหรือการรวมกลุ่ม (สมาคม) ที่มีการจัดระเบียบอย่างสูง เช่น มีการกำหนดบทบาทหน้าที่และความสัมพันธ์ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีระบบ เช่น มีการกำหนดว่าผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนต้องทำอะไร และมีเสถียรภาพหรือความมั่นคงโดยมีแนวโน้มที่เปลี่ยนแปลงยาก และไม่ขึ้นกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ

^๑ จานงค์ อติวัฒน์สิทธิ์และคณะ, สังคมวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๔๓.

^๒ จานงค์ อติวัฒน์สิทธิ์และคณะ, สังคมวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, หน้า ๔๓.

^๓ อ้างถึงใน พระมหาสนอง ปังโปกการี, มนุษย์กับสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๒๑๓.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒^๔ ได้ให้ความหมายของคำว่าสถาบันไว้ว่า สถาบัน หมายถึง สิ่งซึ่งคนส่วนรวม คือสังคมจัดตั้งให้มีขึ้นเพราะเห็นประโยชน์ว่ามีความต้องการและจำเป็นแก่วิถีชีวิตของตน เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ สถาบันการศึกษา สถาบันการเมือง สถาบันการเงิน และให้ความหมายของคำว่า สังคม ไว้ว่า

สังคม หมายถึง คนจำนวนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันตามระเบียบ กฎเกณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญร่วมกัน เช่น สังคมชนบท วงการหรือสมาคมของกลุ่มหนึ่ง เช่นสังคมชาวบ้าน^๕

ดังนั้นสถาบันทางสังคม เมื่อนำมารวมเข้าด้วยกันนั้นแล้วสามารถให้ความหมายได้ ดังนี้

Rodney Stark ได้กล่าวว่า สถาบันทางสังคม หมายถึง สังคมมนุษย์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันกับผู้อื่น และวัฒนธรรมอื่น ๆ ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานของสังคม^๖

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ^๗ ได้กล่าวว่า สถาบันทางสังคม หมายถึง กิจกรรมใดที่สำคัญต่อการรวมกันเป็นสังคม และสมาชิกสังคมนียึดถือเอาปฏิบัติ จนกลายเป็นแบบแผนที่ถาวร หรือค่อนข้างถาวร เรียกว่า สถาบันในสังคมหนึ่งๆ ประกอบด้วยสถาบันต่างๆ มากมาย ซึ่งรวมเรียกว่า สถาบันทางสังคม

สัญญา สัญญาวิวัฒน์^๘ ได้ให้ความหมาย สถาบันทางสังคม ว่าองค์การทางสังคม หรือ กลุ่มคนประเภทต่างๆ มีความสัมพันธ์กับสถาบันทางสังคม ซึ่งเป็นกลุ่มของกฎ ระเบียบสังคมกลุ่มต่างๆ อย่างใกล้ชิด ชนิดที่เปรียบได้กับกระดาษแผ่นเดียวกัน แต่เป็นคนละหน้า หน้าหนึ่งเป็นกลุ่มคน คือองค์การสังคม อีกหน้าหนึ่งเป็นกฎ ระเบียบสังคม คือสถาบันสังคม

สนธยา พลศรี^๙ ได้ให้ความหมายว่า สถาบันทางสังคม เป็นการรวมตัวกันของบุคคลในลักษณะของกลุ่มหรือองค์กรเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยการปฏิบัติตามบรรทัดฐาน หรือระเบียบกฎเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น

บันเทิง พาพิจิตร^{๑๐} ได้กล่าวว่า สถาบันทางสังคม หมายถึง กลุ่มหรือแบบอย่างการกระทำซึ่งบุคคลในสังคมได้จัดตั้งขึ้นอย่างมีระเบียบ เป็นระบบและมีความมั่นคงถาวร ทั้งนี้เพื่อสนองความต้องการ และ/หรือควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในสังคมนั้น

นิเทศ ดินนกุล^{๑๑} กล่าวว่า สถาบันสังคม หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมที่เป็นมาตรฐานของสังคมที่มีเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานของสังคม และมีหน้าที่ที่ทำให้สังคมคงสภาพอยู่ได้ จ ก

^๔ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๔, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑๑๗.

^๕ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๔, หน้า ๑๑๖๙.

^๖ Rodney Stark, Sociology, Edit 2th (U.S.A : Wadsworth Publishing CO, 1987), P.318.

^๗ จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์และคณะ, สังคมวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, หน้า ๗๗.

^๘ สัญญา สัญญาวิวัฒน์, สังคมวิทยาองค์การ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๗.

^๙ สนธยา พลศรี, หลักสังคมวิทยา Principle of Sociology, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔๑.

^{๑๐} บันเทิง พาพิจิตร, สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๓๕.

^{๑๑} นิเทศ ดินนกุล, สังคมและวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐๕

ความหมายที่ได้กล่าวมาแล้ว สามารถสรุปได้ว่า สถาบันทางสังคม หมายถึง สิ่งที่คนส่วนใหญ่ หรือคนจำนวนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กัน มีวัตถุประสงค์ร่วมกันจัดตั้งขึ้นมา เพราะเห็นว่ามีประโยชน์ มีความจำเป็นต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ และสามารถตอบสนองความจำเป็นในด้านต่างๆ ของสังคม อาจจะเป็นองค์กร หรือกฎระเบียบแบบแผนของสังคมที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดระเบียบความประพฤติหรือการติดต่อระหว่างกันของสมาชิกในสังคม ทั้งนี้สถาบันทางสังคมจะต้องมีคุณลักษณะที่เป็นแบบแผนที่ปฏิบัติเป็นที่ยอมรับในสังคม และแก้ปัญหาพื้นฐานของสังคมส่งผลให้สังคมดำรงอยู่รอดได้ เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา กฎเกณฑ์และระเบียบที่ปฏิบัติกันอยู่ในสังคม เป็นต้น

๔.๒.๒ ความเป็นมาของสถาบันทางสังคม

จากความหมายของสถาบันทางสังคมในเบื้องต้นนั้น จะเห็นได้ว่า สถาบันทางสังคมเป็นพัฒนาการทางสังคมมนุษย์ที่มาอยู่ร่วมกันโดยมีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกัน เห็นประโยชน์ร่วมกัน มีการกำหนดกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ต่างๆ ขึ้นมาร่วมกัน เพื่อให้มนุษย์อยู่ในสังคมได้อย่างสันติสุข จากเหตุผลดังกล่าว สถาบันทางสังคมจึงเกิดขึ้นมาโดยปัจจัยสำคัญ ๒ ประการ ได้แก่

๑. **การมีคุณค่าร่วมกัน (COMMON VALUES)** ของมนุษย์ ซึ่งหมายถึงการที่สมาชิกของสังคมมีความเชื่อร่วมกัน หรือการยอมรับเอาความคิดความเห็น วิธีการหรือกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เมื่อมนุษย์มีคุณค่าร่วมกัน มนุษย์ก็มีการปฏิบัติในทางสังคมร่วมกัน การปฏิบัติร่วมกันนี้ เมื่อมีการกระทำซ้ำๆ กัน ก็ทำให้พฤติกรรมนั้นๆ กลายเป็นพฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นสถาบันขึ้นมา

๒. **ความจำเป็นของมนุษย์ (FELT NEEDS)** มนุษย์มีความจำเป็นพื้นฐานมากมายเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ได้ สังคมประกอบด้วยกลุ่มคน หากมนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ สังคมก็ไม่สามารถคงสภาพอยู่ได้เช่นกัน เนื่องจากมนุษย์มีความจำเป็นพื้นฐานมากมาย จึงเกิดสถาบันสังคมขึ้นเพื่อตอบสนองความจำเป็นเหล่านั้น เช่น

๒.๑. ความจำเป็นของมนุษย์ในเรื่องปากท้อง อาหาร เครื่องนุ่งห่ม จึงเกิดสถาบันเศรษฐกิจขึ้นมาเพื่อให้ความจำเป็นของมนุษย์ในเรื่องนี้ได้รับการตอบสนอง

๒.๒ ความจำเป็นของมนุษย์ในเรื่องความต้องการทางเพศ การผลิตสมาชิกใหม่ให้กับสังคม จึงเกิดสถาบันครอบครัวขึ้น

๒.๓ ความจำเป็นของมนุษย์ในเรื่องความต้องการความมั่นคง ปลอดภัย จึงเกิดสถาบันการเมืองการปกครองขึ้น

๒.๔ ความจำเป็นของมนุษย์ในเรื่องความต้องการความมั่นคงทางจิตใจ จึงเกิดสถาบันศาสนาขึ้นมา

๒.๕ ความจำเป็นของมนุษย์ในเรื่องความต้องการให้การฝึกอบรมสมาชิกของสังคมและการถ่ายทอดวัฒนธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม จึงเกิดสถาบันการศึกษาขึ้น

๒.๖ ความจำเป็นของมนุษย์ในเรื่องความต้องการให้การบริการสุขภาพอนามัยแก่สมาชิกของสังคม จึงเกิดสถาบันการแพทย์และสาธารณสุขขึ้น

๒.๗ ความจำเป็นของมนุษย์ในเรื่องความต้องการพักผ่อนหย่อนใจ และคลายเครียดจากการทำงานของสมาชิกในสังคม จึงเกิดสถาบันนันทนาการขึ้น

๒.๘ ความจำเป็นของมนุษย์ในเรื่องข้อมูลข่าวสารต่างๆ ทำให้เกิดสถาบันสื่อสารมวลชนขึ้น

จึงเห็นได้ว่า สถาบันสังคมเกิดขึ้นจากความจำเป็นของมนุษย์ในการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของสังคม ดังที่ได้กล่าวแล้ว

๔.๓ ลักษณะของสถาบันทางสังคม

สถาบันทางสังคมมีลักษณะสำคัญหลายประการ คือ ^{๑๒}

๑. **ความแท้จริงภายนอก (External Reality)** หมายถึง สถาบันสังคมเป็นสิ่งที่อยู่นอกตัวมนุษย์ มันจึงมีลักษณะเปรียบได้กับสิ่งของต่าง ๆ เช่น ต้นไม้ โทรศัพท์ บ้าน เพราะมันเป็นปัจจัยสำคัญ ที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์

๒. **ภาวะวัตถุวิสัย (Objectivity)** หมายความว่า สถาบันสังคมเป็นเกณฑ์กลางที่ยอมรับกันทั่วไปโดยประชากรจำนวนมากของสังคมว่าเป็นสิ่งที่เหมาะสมดีงาม จึงสมควรยึดเป็นหลักในการปฏิบัติ

๓. **อำนาจบังคับ (Coerciveness)** หมายความว่าสถาบันสังคมมีอำนาจบังคับ บังคับให้ปฏิบัติตามแบบแผนของสถาบัน เช่น สถาบันศาสนาบังคับให้คนไหว้พระถือศีล ห้ามสตรีถูกต้องตัวพระ ให้ตักบาตรทำบุญ

๔. **อำนาจทางศีลธรรม (Moral Authority)** หมายถึง สถาบันสังคมมีอำนาจอย่างเด็ดขาดในการบังคับให้สมาชิกของสังคมทำตามกฎระเบียบของสถาบัน และมีอำนาจในการลงโทษถ้าไม่ทำตาม เช่น ตำรวจอาจจับกุมและลงโทษผู้ทำผิดกฎจราจร หรือนายจ้างมีสิทธิ์จะไล่ลูกจ้างออกได้ถ้าทำงานไม่ดี

๕. **ความเป็นประวัติศาสตร์ (Historicity)** หมายความว่า สถาบันทางสังคมเป็นสิ่งที่มีความยาวนาน เป็นร้อยๆ ปี ขึ้นไป มันมีมาก่อนเราจะเกิดและจะคงมีอยู่ต่อไปเมื่อเราตายไปแล้ว สถาบันสังคมจึงมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานมาก

๔.๔ องค์ประกอบของสถาบันทางสังคม

สถาบันทางสังคมมีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

๑. **องค์การทางสังคม (Social Organization)** องค์การทางสังคมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากของสถาบัน เพราะเป็นตัวแทนในการทำหน้าที่ของสถาบันทางสังคม ได้แก่

^{๑๒} นิเทศ ดินนะกุล, สังคมและวัฒนธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๑๐๕-๑๑๔.

๑.๑ สถาบันครอบครัว เมืองศีการทางสังคม เช่น พ่อแม่ พี่น้อง กลุ่มญาติ ลูกพี่ลูกน้อง เขยสะใภ้ พ่อตาแม่ยาย

๑.๒ สถาบันการเมืองการปกครอง เมืองศีการทางสังคม เช่น รัฐบาล นายกรัฐมนตรี กระทรวง ทบวงกรมต่างๆ ผู้ว่าราชการจังหวัด และนายอำเภอ

๑.๓ สถาบันการศึกษา เมืองศีการทางสังคม เช่น ครูใหญ่ ครูอาจารย์ นักเรียน ภารโรง เสมียน ยาม

๑.๔ สถาบันเศรษฐกิจ เมืองศีการทางสังคม เช่น คนงาน โรงงาน นายจ้าง ลูกจ้าง พ่อค้า ผู้รับบริการ

๑.๕ สถาบันศาสนา เมืองศีการทางสังคม เช่น วัด พระ สามเณร ชี และฆราวาส

๒. สถานภาพและบทบาท (Status and Role) ในองศ์การทางสังคมแต่ละองค์ประกอบไปด้วยสถานภาพหรือตำแหน่งที่บอกถึงสิทธิและหน้าที่รวมทั้งบทบาทที่จะต้องแสดงในฐานะที่อยู่ในตำแหน่งนั้นๆ เช่น สถาบันครอบครัว พ่อแม่จะต้องแสดงหน้าที่หาเงินมาเลี้ยงดูครอบครัวของตัวเอง และการให้การอบรมสั่งสอนลูกๆ สถาบันการเมืองการปกครองมีบทบาทที่ต้องแสดงในการรักษาความสงบและทำให้เกิดความเป็นระเบียบในสังคม สถาบันการศึกษา มีหน้าที่ให้การศึกษอบรมแก่คนในสังคม สถาบันเศรษฐกิจ มีหน้าที่ผลิต แจกจ่ายสินค้าและบริการให้สังคม และสถาบันศาสนา มีหน้าที่เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและขัดเกลาจิตใจของคนในสังคม เป็นต้น

๓. การหน้าที่ (Functions) แต่ละสถาบันมีหน้าที่ที่จะต้องทำหลายอย่างเพื่อให้สังคมคงสภาพอยู่ได้ดังกล่าวกวไปแล้ว โดยสรุปหน้าที่ของแต่ละสถาบันสังคมนั้นแบบคร่าวๆ ได้เป็น ๒ ประเภท คือ หน้าที่เห็นได้ชัดเจน (**Mani-fest Functions**) และหน้าที่แอบแฝง (**Latent Functions**) เช่น หน้าที่เห็นได้ชัดเจนของสถาบันการศึกษา คือการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง สถาบันการศึกษายังมีหน้าที่แอบแฝงด้วยคือ การที่สถาบันการศึกษาได้เก็บคนจำนวนหนึ่งไว้ในระยะเวลาหนึ่งเพื่อไม่ให้ออกไปแย่งงานประชากรกลุ่มอื่นๆ ในสังคม ทำให้อัตราการว่างงานของสังคมน้อยกว่าที่ควรจะเป็น หรือ การแต่งนางแมวเพื่อขอฝนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การทำพิธีนี้เพื่อขอฝนเป็นหน้าที่เห็นได้ชัดเจน แต่ในเวลาเดียวกันการทำพิธีนี้มีหน้าที่แอบแฝงอยู่ด้วยคือการที่คนจำนวนหนึ่งมารวมมือกันทำพิธีเพื่อ ขอฝนนั้นทำให้เกิดความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

๔. บรรทัดฐานทางสังคม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกอย่างของสถาบันสังคม บรรทัดฐานทางสังคมประกอบด้วย

๔.๑ วิถีประชา คือ บรรทัดฐานทางสังคมประเภทที่มีผลน้อยต่อสังคม เช่น การแต่งงานให้ถูกกาลเทศะ การพูดจาระหว่างผู้ใหญ่ผู้น้อย ฆราวาสและพระสงฆ์และมารยาทในเรื่องต่างๆ ผู้ที่ทำผิดวิธีชาวบ้านและสังคมจะไม่เข้ามาเกี่ยวข้อง ปล่อยให้ปัจเจกชนลงโทษกันเอง เช่น ลงโทษโดยการชูปิ๊บ นินทา การไม่คบหาสมาคมด้วย แต่ถ้าทำดีก็จะได้รับการชมเชย ยกย่องอยากเป็นพวกด้วย

๔.๒ จารีต คือ บรรทัดฐานทางสังคมที่มีความสำคัญต่อสังคมมาก เพราะผู้ไม่ ทำตาม จารีตจะมีผลกระทบต่อสังคมอย่างมาก สังคมจึงมีข้อห้ามต่าง ๆ มากมาย เช่น ห้ามฆ่ากัน ห้ามทำร้ายกัน ห้ามลักขโมย ห้ามประพฤติผิดประเวณี ผู้ที่ทำผิดจารีตจะถูกสังคมลงโทษอย่างรุนแรง เช่น ลงประชาทัณฑ์หรือตัดสินให้ตายไปตามกัน ถ้าไปฆ่าคนอื่นหรือทำผิดประเวณี

๔.๓ กฎหมาย เป็นบรรทัดฐานทางสังคมที่สำคัญมากในสังคมสมัยใหม่เป็นบรรทัดฐานประเภทที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่กำหนดถึงระดับของการกระทำผิด รวมทั้งมีบทลงโทษไว้อย่างชัดเจน โดยมีหน่วยที่เป็นทางการของสังคมจะมีหน้าที่ในการนำผู้กระทำผิดมาลงโทษ

๔.๕ ประเภทของสถาบันทางสังคม

เมื่อสถาบันทางสังคมคือแบบแผนพฤติกรรม หรือแบบของการคิดการกระทำในเรื่องต่างๆ ที่สำคัญที่สังคมจะต้องจัดการหรือทำหน้าที่เพื่อการคงอยู่ของสังคม แต่ละสังคมมักจะมีจำนวนสถาบันสังคมไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับระดับเทคโนโลยีของสังคม กล่าวคือ สังคมระดับดั้งเดิม หรือสังคมที่ยังไม่รู้หนังสือที่ไม่มีตัวอักษรใช้เป็นสังคมที่มีเทคโนโลยีต่ำ จึงมีจำนวนสถาบันสังคมน้อยมาก ส่วนมากสังคมที่มีเทคโนโลยีต่ำ มักมีสถาบันสังคมที่สำคัญเพียงสถาบันเดียว คือ สถาบันครอบครัว และเครือญาติ สถาบันนี้ จะทำหน้าที่ที่จำเป็นเกือบทุกอย่างเพื่อสนองความต้องการจำเป็นในด้านต่างๆ เช่น ด้านการหาอาหาร ผลิตสิ่งของจำเป็นต่างๆ การรักษาความสงบภายในและภายนอกสังคม การถ่ายทอดวัฒนธรรม การให้ความต้องการทางด้านจิตใจรวมทั้งด้านสุขภาพอนามัย และด้านอื่นๆ อีกมากในสังคมที่มีเทคโนโลยีระดับสูง คือ สังคมที่พัฒนาแล้วหรือสังคมอุตสาหกรรมจะมีสถาบันสังคมจำนวนมาก โดยทั่วไปสังคมต่างๆ จะมีสถาบันพื้นฐานที่สำคัญอยู่ ๕ สถาบัน ได้แก่

๑. **สถาบันครอบครัว** เป็นสถาบันที่เกิดจากการตอบสนองชีวิตด้านความรัก เพศ สัมพันธ์ระหว่างชายหญิง การสืบสายโลหิตและเผ่าพันธุ์ กระบวนการเลี้ยงดูอบรมขัดเกลาสมาชิกใหม่ของสังคมเพื่อธำรงรักษาเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ ซึ่งสถาบันครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นของสถาบันทางสังคม เพราะครอบครัวถือว่าเป็นหัวใจของสังคม หากครอบครัวอ่อนแอสังคมนั้นก็จะเข้มแข็ง

๒. **สถาบันการศึกษา** เป็นสถาบันที่เกิดจากการตอบสนองในด้านการเรียนรู้ของคนในสังคมแบบแผนพฤติกรรมจึงเป็นการแสวงหาความรู้และประสบการณ์ทางสังคม รวมทั้งการถ่ายทอดความรู้ ความคิดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ในปัจจุบันสถาบันการศึกษาเป็นสถาบันที่มีความสำคัญอย่างมาก เพราะการศึกษาก่อให้เกิดความคิดและปัญญาในการแก้ไขปัญหาต่างๆ รวมทั้งให้เกิดการประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ ที่ทันสมัยเพื่อตอบสนองความต้องการและให้ความสะดวกสบายในการดำรงชีพของคนในสังคม

๓. **สถาบันศาสนา** เป็นสถาบันที่ตอบสนองและเสริมสร้างความมั่นคงของจิตใจ ธำรงรักษาจริยธรรมและคุณธรรม ศาสนาเป็นสิ่งที่ศรัทธาเชื่อถือและปฏิบัติตาม คำสอนแสดงถึงธรรมจรรยา เพื่อให้เกิดสิ่งดีงามต่อชีวิต ผู้ที่ยึดถือปฏิบัติตามเกิดความมั่นคงทางจิตใจ กฎเกณฑ์แห่งศีลธรรมช่วยให้กระทำดี ความสงบสุขทางสังคม และปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้อง ศาสนาจึงทำหน้าที่สร้างความเป็นระเบียบทางจิตใจ

๔. **สถาบันเศรษฐกิจ** เป็นสถาบันที่ตอบสนองความต้องการต่อชีวิตด้านการมีชีวิตรและการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ การอยู่ดีมีสุขของประชาชนในสังคม แบบแผนของพฤติกรรมจึงเกี่ยวกับเรื่องการผลิตสินค้าและบริการต่างๆ รวมทั้งการแจกจ่ายสินค้าและการให้บริการต่างๆ ให้แก่สมาชิกในสังคมอย่างเพียงพอ เป็นตัวประสานระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคโดยใช้เงินตราในการแลกเปลี่ยน และพัฒนาเศรษฐกิจให้เกิดความเจริญยิ่งขึ้น

๕. สถาบันการเมืองการปกครอง เป็นสถาบันที่ตอบสนองความต้องการของชีวิตและสังคม ในการเสริมสร้าง ป้องกัน และรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม การบรรลุเป้าหมายของสังคม ร่วมกัน ถือได้ว่าสถาบันการเมืองการปกครองเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างทางสังคมซึ่งทำหน้าที่ ประสานเชื่อมโยงส่วนอื่นๆ ของสังคมให้เป็นอย่างหนึ่งอย่างเดียวกัน การปกครองต่างมีแบบแผน ความสัมพันธ์เฉพาะ มีระเบียบ วิธีการในการสร้างความมั่นคง ความปลอดภัย และความสงบ เรียบร้อยแก่ประชาชนของสังคมแตกต่างกันไปตามระบบการเมืองการปกครองของแต่ละสังคม

๔.๖ ประโยชน์ของสถาบันสังคม

สถาบันทางสังคมนั้นมีมากมายแต่ในเนื้อหาบทนี้ได้กล่าวถึงสถาบันครอบครัว สถาบัน การศึกษา สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันศาสนา และสถาบันการเมืองการปกครอง ซึ่งถือได้ว่าเป็นสถาบัน ทางสังคมเป็นสถาบันที่สำคัญและเป็นหัวใจสำคัญของสังคม เนื่องจากสถาบันดังกล่าวเป็นสิ่งที่คนใน สังคมจัดตั้งขึ้นมา เพราะเห็นว่ามีประโยชน์ มีความจำเป็นต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ สามารถตอบสนอง ความจำเป็นในด้านต่างๆ ของสังคม และแก้ปัญหาพื้นฐานของสังคมส่งผลให้สังคมดำรงอยู่รอดได้ ดังนั้น สถาบันทางสังคมที่กล่าวมาจึงมีประโยชน์ต่อมนุษย์และสังคมดังนี้

๑. ทำให้มีการผลิตสมาชิกใหม่ให้แก่สังคม เพื่อทดแทนสมาชิกเก่าที่ตายไป และสามารถดูแล เลี้ยงดูให้เจริญเติบโตทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

๒. ทำให้สมาชิกในสังคมเกิดการเพิ่มพูนสติปัญญาส่งผลให้เกิดมีความรู้ ทักษะ และ ประสบการณ์

๓. ทำให้เกิดการถ่ายทอดวัฒนธรรมรวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม

๔. ทำให้ความเป็นอยู่ของสมาชิกในสังคมดีขึ้น เนื่องจากเกิดการปรับปรุงวัฒนธรรมและ ความเป็นอยู่ของสังคมด้วยการส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าและความสะดวกสบายให้แก่ประชาชนใน ด้านต่างๆ โดยการประดิษฐ์คิดค้นเทคโนโลยีใหม่ๆ

๕. ทำให้มีการผลิต แจกจ่ายสินค้าและบริการ เพื่อสนองความต้องการของสังคมอย่าง เพียงพอ

๖. ทำให้สมาชิกในสังคมเกิดความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนของการอยู่ร่วมกันในสังคม ส่งผลให้เกิดความรักความสามัคคีของสมาชิกในสังคม

๗. ทำให้พฤติกรรมของสมาชิกในสังคมอยู่ในระเบียบแบบแผนอันดีงาม ทั้งนี้เพราะได้รับการ อบรมสั่งสอนในด้านคุณค่าทางศีลธรรมและจริยธรรม

๘. ทำให้สังคมเกิดความสงบสุขเนื่องจากสถาบันได้สร้างหลักสำหรับยึดถือปฏิบัติร่วมกัน โดย การออกกฎหมายบังคับใช้ในรูปแบบต่างๆ และควบคุมให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายนั้นๆ

ประโยชน์ของสถาบันสังคมที่ได้กล่าวมานี้ หากพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นประโยชน์หลักที่ สถาบันสังคมแต่ละสถาบันได้สนองตอบต่อความจำเป็นและความต้องการของสมาชิกในสังคมนั้น

๔.๗ ความสัมพันธ์ของศาสนากับสถาบันทางสังคม

มนุษย์เป็นส่วนประกอบหนึ่งของสังคม ซึ่งจะมีการอยู่ร่วมกันเป็นพวกเป็นหมู่ตามธรรมชาติ แสวงหาเสถียรภาพอันมั่นคงและความพอใจในความสัมพันธ์กับคนอื่นที่มีความสนใจและรสนิยมคล้ายคลึงกัน ในสมัยโบราณมนุษย์ต้องผจญภัยธรรมชาติ เหตุการณ์ร้ายแรงทางอุบัติเหตุ เพราะรู้เท่าไม่ถึงกาล ต้องต่อสู้กับสัตว์ร้าย และบางสิ่งที่มนุษย์ไม่อาจจะเอาชนะได้ ไม่สามารถควบคุมได้ จึงเกิดความรู้สึกลัว เกิดความรู้สึกต้องการการพึ่งพิง และต้องการการปกป้องคุ้มครองจากสิ่งที่มีอำนาจและความสามารถที่เหนือกว่ามนุษย์ ฉะนั้นมนุษย์จึงมี การกราบไหว้บูชา มีการยกย่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และสั่งสอนให้ลูกหลานนับถือบูชาสืบทอดกันมา ต่อมาเมื่อมนุษย์ฉลาดขึ้น อยู่ร่วมกันเป็นชุมชน เป็นสังคมแล้วความเชื่อดังกล่าวก็ได้พัฒนาเป็นระบบกลายเป็นลัทธิและศาสนาซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และเป็นสิ่งที่มีอยู่คู่กับสังคมตลอดมา^{๓๓} นั่นคือศาสนาเป็นแหล่งกำเนิดของสิ่งต่างๆ ที่สำคัญของสังคมและความเจริญ ก้าวหน้า วิวัฒนาการของความเชื่อ Joachim Wach มีความเห็นว่า พฤติกรรมและแนวทางปฏิบัติในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ศาสนาทำให้การพัฒนาในรูปแบบต่างๆ ทำให้เกิดเปลี่ยนแปลงทางแนวคิด และพฤติกรรมตามหน้าที่ อันมีผลกระทบ และมีอิทธิพลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม และความสัมพันธ์ของโครงสร้างสังคม

สังคมเกิดจากคนจำนวนหนึ่งที่มาอยู่ร่วมกันโดยยอมรับแบบแผนกฎเกณฑ์ของกลุ่มร่วมกันในการดำเนินชีวิต และมีหน้าที่ที่จะทำให้สังคมดำรงอยู่ได้ ซึ่งการที่จะทำให้สังคมอยู่ได้ต้องมีหลักคำสอนหรือมีโครงสร้าง ถ้าสังคมมีโครงสร้างที่แข็งแกร่งก็จะช่วยให้สังคมนั้นเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ซึ่งโครงสร้างทางสังคม คือส่วนต่างๆ ที่ประกอบกันเป็นระบบความสัมพันธ์ของสังคมมนุษย์ ส่วนประกอบดังกล่าวจะต้องเป็นเค้าโครงที่ปรากฏในสังคมมนุษย์ทุกๆ สังคม โดยทั่วไปโครงสร้างทางสังคม มีองค์ประกอบ ๓ ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ กลุ่มสังคม (Social Organization) สถาบันทางสังคม (Social Institution) และวัฒนธรรม (Culture) ถ้าเรามองสถาบันทางสังคมซึ่งหมายถึงสิ่งที่คนส่วนใหญ่ หรือคนจำนวนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กัน มีวัตถุประสงค์ร่วมกันจัดตั้งขึ้นมา เพราะเห็นว่ามีประโยชน์ มีความจำเป็นต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ และสามารถตอบสนองความจำเป็นในด้านต่างๆ ของสังคม อาจจะเป็นองค์กร หรือกฎระเบียบแบบแผนของสังคมที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดระเบียบความประพฤติหรือการติดต่อระหว่างกันของสมาชิกในสังคม ทั้งนี้ สถาบันทางสังคมจะต้องมีคุณลักษณะที่เป็นแบบแผนที่ปฏิบัติเป็นที่ยอมรับในสังคมและแก้ปัญหาพื้นฐานของสังคมส่งผลให้สังคมดำรงอยู่รอดได้ เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา ดังที่เราได้กล่าวมาแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม องค์กรหรือกฎระเบียบแบบแผนของสังคมที่มนุษย์ในสังคมร่วมกันตั้งขึ้นมานั้นจะเป็นสิ่งที่ต้องสอดคล้องกับศีลธรรม สอดคล้องกับหลักธรรมคำสอนของศาสนา เพราะศาสนาเป็นเครื่องมือที่สร้างความผูกพันระหว่างมนุษย์ สร้างความสุขแห่งการอยู่ร่วมกัน พร้อมกันนี้ ศาสนาเป็นสถาบันที่ตอบสนองและเสริมสร้างความมั่นคงของจิตใจ อารมณ์ความรู้สึกและคุณธรรม ศาสนาเป็นสิ่งที่ศรัทธาเชื่อถือและปฏิบัติตาม คำสอนแสดงถึงธรรมจรรยา เพื่อให้เกิดสิ่งดีงามต่อชีวิต ผู้ที่ยึดถือปฏิบัติตามเกิดความมั่นคงทางจิตใจ กฎเกณฑ์แห่งศีลธรรมช่วยให้มนุษย์กระทำแต่ความดี สังคมเกิดความสงบสุข ศาสนายังปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องอีกด้วย ซึ่งส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ แบบแผนพฤติกรรมในการประพฤติ

^{๓๓} นางเยาว์ ขาญณรงค์, ศาสนากับสังคม, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า ๑๘๗.

ปฏิบัติตนของมนุษย์โดยทั่วไปย่อมเป็นไปตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือและเป็นไปตามประเพณีทางศาสนานั้นๆ ประเทศไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา บทบาทของพระพุทธศาสนาคือการเผยแผ่พระธรรมให้เกิดกรอบศีลธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตแก่พุทธศาสนิกชนตลอดจนพระพุทธศาสนายังส่งเสริมให้เกิด

๑. ทำให้เกิดความสามัคคี ช่วยส่งเสริมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของบุคคลในสังคม เป็นศูนย์รวมความคิด ความเชื่อและการปฏิบัติตนของคนในสังคม

๒. ส่งเสริมสนับสนุนสถาบันต่างๆ ในสังคมให้มีความเรียบร้อย สงบสุขเพราะการที่กลุ่มบุคคลยอมรับนับถือสิ่งหนึ่งสิ่งใด ที่เหมือนกันย่อมทำให้ความสัมพันธ์ในกลุ่มราบรื่นด้วยดี

๓. การส่งเสริมศีลธรรม จรรยา ความประพฤติ ทำให้บุคคลไม่กล้าประพฤติผิดฝ่าฝืนข้อห้าม กระทำผิดศีลธรรมส่งผลถึงกฎหมายบ้านเมืองด้วย ซึ่งเป็นกลไกควบคุมทางสังคมควบคู่กับกฎหมาย ศาสนา ความเชื่อและพิธีกรรม ซึ่งมีความสำคัญทางสังคมและจิตวิทยา

๔. การรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น ศาสนาความเชื่อและพิธีกรรม ได้กลายมาเป็นประเพณีที่มีการสืบทอดต่อกันมา ประเพณีพิธีกรรมหลายอย่างในอดีตที่ไม่ก่อให้เกิดคุณค่า หรือประโยชน์ก็จะจางหายไปบ้าง แต่ศาสนา ความเชื่อ และพิธีกรรม ที่สามารถดำรงอยู่มาจนถึงปัจจุบัน ย่อมมีคุณค่า หรือประโยชน์ในการตอบสนองการดำรงชีวิตของมนุษย์บางประการแอบแฝงอยู่

ด้วยเหตุนี้เราจึงอธิบายได้ว่าพระพุทธศาสนาสามารถส่งเสริมให้สถาบันทางสังคมเกิดขึ้น เพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานทางสังคมนั้นเกิดขึ้นด้วยความถูกต้องและเหมาะสม และส่งผลต่อโครงสร้างของสังคมให้แข็งแรงอีกด้วย

๔.๘ การขัดเกลาทางสังคม

การขัดเกลาทางสังคม ซึ่งแปลมาจากภาษาอังกฤษว่า “Socialization” หมายถึง การอบรมให้รู้ระเบียบสังคม การเรียนรู้ของสมาชิกในสังคมทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพตามความต้องการของสังคม การขัดเกลาทางสังคม เกี่ยวเนื่องกับคำถามที่ว่า“บุคคลเรียนรู้อะไร เมื่อไรและอย่างไร”เกี่ยวกับสังคมของเขาและเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในสังคม การขัดเกลาทางสังคมจึงเป็นการนำคนเข้าสู่ระบบของสังคม โดยผ่านกระบวนการต่างๆ ที่ทำหน้าที่ขัดเกลาให้พ้นจากสภาพสัญชาตญาณเดิมจนกลายเป็นมนุษย์สังคม เพราะมนุษย์ไม่ได้อยู่คนเดียวในโลก จึงต้องผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมตลอดชีวิต

๔.๘.๑ ความหมายของการขัดเกลาทางสังคม

นักวิชาการได้ให้ความหมายของการขัดเกลาทางสังคมไว้ต่างๆ ดังนี้

David B. Brinkerhoff ^{๑๔} ได้ให้ความหมายว่า การขัดเกลาทางสังคม ว่า เป็นกระบวนการของการเรียนรู้บทบาท สถานภาพ และค่านิยมที่จำเป็น เพื่อการมีส่วนร่วมในสถาบันทางสังคม

^{๑๔} David B. Brinkerhoff, Sociology, (U.S.A. :West Publishing CO. 1985), p.119.

ไพฑูรย์ มีกุล และคณะ^{๑๕} ได้กล่าวว่า การขัดเกลาทางสังคม หมายถึง ตัวการสำคัญในการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมและช่วยเพิ่มพูนพัฒนาความสามารถของมนุษย์ให้มีลักษณะความเป็นมนุษย์สมบูรณ์

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ^{๑๖} ได้กล่าวว่า การขัดเกลาทางสังคม เป็นกระบวนการทางสังคมทางจิตวิทยา ซึ่งมีผลทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพตามแนวทางที่สังคมต้องการโดยมีความหมาย ๒ นัยด้วยกัน คือ

๑. การขัดเกลาทางสังคมหมายถึงการถ่ายทอดวัฒนธรรม โดยเหตุที่มนุษย์ทุกคนไม่มีความรู้เรื่องวัฒนธรรมติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด

๒. การขัดเกลาทางสังคม หมายถึง การพัฒนาบุคลิกภาพ สังคมแต่ละแห่งมีวัฒนธรรมไม่เหมือนกันมนุษย์ในแต่ละสังคมจึงมีบุคลิกภาพแตกต่างกัน

จากการศึกษาความหมายดังกล่าวแล้ว สามารถสรุปได้ว่า การขัดเกลาทางสังคม หมายถึง กระบวนการของสังคมที่ใช้ถ่ายทอดวัฒนธรรม องค์ความรู้ ความคิด กฎระเบียบทางสังคม ซึ่งผลของกระบวนการจะทำให้มนุษย์เกิดการพัฒนาพฤติกรรมเป็นไปตามแนวทางที่สังคมต้องการและส่งผลให้เกิดการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

๔.๘.๒ สาเหตุที่ทำให้เกิดการขัดเกลาทางสังคม

จากความหมายดังกล่าวมาแล้ว เราจะได้คำตอบว่า ทำไมบุคคลคนหนึ่งจึงรู้ว่าเมื่อตอนอยู่ในฐานะหนึ่งก็ย่อมมีบทบาทหนึ่ง ทั้งนี้เพราะบุคคลนั้นได้เรียนรู้และยอมรับบทบาทของ แต่ละฐานะนั้น แล้วแสดงพฤติกรรมออกมาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม แสดงให้เห็นว่า การขัดเกลาทางสังคมทำให้มนุษย์เกิดการพัฒนาพฤติกรรมเป็นไปตามแนวทางที่สังคมต้องการได้ โดยที่การขัดเกลาทางสังคมนี้เป็นกระบวนการที่ทุกคนจะต้องผ่านมานับตั้งแต่คลอดออกมาเป็นทารกและกลุ่มสังคมกลุ่มแรกที่ทำให้หน้าที่ให้การอบรมขัดเกลาทางสังคมให้เกิดการเรียนรู้ ได้แก่ ครอบครัว สมาชิกของสังคมจะได้รับการขัดเกลาตั้งแต่เริ่มออกจากครรภ์มารดา โดยเฉพาะในช่วง ๕ ปีแรกของชีวิต เป็นช่วงที่สำคัญที่สุดในการสร้างบุคลิกภาพที่ค่อนข้างถาวรให้แก่บุคคล เมื่อพ้น ๕ ปีนี้ไปแล้ว กระบวนการขัดเกลาทางสังคมก็ยังคงดำเนินต่อไปเรื่อยๆ แม้จนกระทั่งเราเข้าสู่วัยชราแล้วก็ตาม เพียงแต่ปริมาณความเข้มข้นในการขัดเกลาจะไม่เท่ากันตลอดช่วงชีวิต นั่นคือเมื่อใดที่มนุษย์ยังดำรงชีวิตอยู่ในสังคมมนุษย์จำเป็นจะต้องได้รับการขัดเกลาทางสังคมตลอดเวลาเนื่องจากเหตุผลดังต่อไปนี้

๑. การปราศจากสัญชาตญาณของมนุษย์ สัญชาตญาณคือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการเรียนรู้มาก่อน มนุษย์ต่างจากสัตว์ตรงที่ไม่อาจใช้สัญชาตญาณในการช่วยตัวเอง เช่น เด็กทารกเกิดมาไม่สามารถกินอาหารเองได้ แต่ที่เขาเติบโตขึ้นมาเพราะมีพ่อแม่เลี้ยงดูตั้งแต่เล็ก

๒. มนุษย์จำเป็นต้องพึ่งผู้อื่นในชีวิตวัยเยาว์ คือ การเจริญเติบโตของร่างกายในมนุษย์และสัตว์แต่ละชนิดแตกต่างกัน มนุษย์ต้องพึ่งพาผู้อื่นในวัยเด็กมากกว่าสัตว์ โดยเฉพาะในขณะที่ยังเป็นทารก

^{๑๕} ไพฑูรย์ มีกุล และคณะ, มนุษย์กับสังคม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๔), หน้า ๑๒๑.

^{๑๖} จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ.สังคมวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, หน้า ๔๓.

อยู่ ต้องได้รับการเลี้ยงดูและให้การอบรม เนื่องจากเป็นวัยที่ยังช่วยตัวเองไม่ได้ ยิ่งมนุษย์ต้องเรียนรู้ระเบียบกฎเกณฑ์มากเท่าไร การพึ่งพาก็ยิ่งยาวนานมากขึ้นเท่านั้น

๓. ความสามารถในการเรียนรู้ คือ มนุษย์มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดทำให้มีความทรงจำและสามารถเรียนรู้ได้มากกว่าสัตว์ มนุษย์ที่มีความสามารถในการเรียนรู้และจดจำได้มากยาวนานส่งผลให้เกิดการขัดเกลาทางสังคมตลอดเวลา นับตั้งแต่เด็กยังช่วยตัวเองไม่ได้จนเติบโตยังมีระยะเวลายาวนานมากขึ้นเท่าใดก็จะยิ่งเห็นความสามารถและความแตกต่างกันของแต่ละบุคคลมากขึ้นเท่านั้น

๔. การมีภาษาใช้ คือภาษามีส่วนสำคัญยิ่งในการขัดเกลาทางสังคม ภาษาเป็นอุปกรณ์ที่สำคัญที่สุดในการสั่งสอนและการเรียนรู้ การถ่ายทอดความคิดและวิชาการต่างๆ ต้องใช้ภาษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนที่ทำให้วัฒนธรรมของมนุษย์สืบต่อเนื่องกันโดยไม่ขาดตอน

๔.๘.๓ ลักษณะการขัดเกลาทางสังคม

การขัดเกลาทางสังคมเป็นลักษณะที่ปรากฏเฉพาะในสังคมมนุษย์เท่านั้น เพราะมีส่วนได้เปรียบในคุณลักษณะทางร่างกายและสมองที่แตกต่างจากสัตว์ประเภทอื่น กล่าวคือ มนุษย์มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดซึ่งเป็นคุณสมบัติทางชีวภาพของมนุษย์ที่ติดตัวมาแต่เกิด ทำให้สามารถเรียนรู้และจดจำได้มากขึ้นตามกาลเวลาที่ผ่านไป มนุษย์ผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมโดยเฉพาะการเรียนรู้จักใช้ภาษาที่มนุษย์ใช้เป็นสัญลักษณ์ในการติดต่อความหมายทำความเข้าใจระหว่างกันมนุษย์สามารถใช้ภาษาอบรมสั่งสอนและเรียนรู้ได้ภาษาทำให้มนุษย์สร้างความคิดเป็นสะสม รวบรวมความรู้ ทำที่ แบบพฤติกรรมต่างๆ ได้อย่างชัดเจน และในภาษาเขียนซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นมรดกทางสังคมที่สืบต่อเนื่องกันมาหลายร้อยหลายพันปี มนุษย์ที่ผ่านกระบวนการขัดเกลาด้วยภาษานี้เอง ทำให้มนุษย์เป็นคนโดยสมบูรณ์ในขณะที่สัตว์ทั้งหลายเหล่านี้มีพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของมันด้วยสัญชาตญาณ เพราะฉะนั้นความเป็นคนโดยสมบูรณ์จึงต้องมียอดประกอบ ๒ ส่วนด้วยกัน คือคุณสมบัติทางชีวภาพ และการขัดเกลาทางสังคม มีงานวิจัยหลายชิ้นและการค้นพบวิธีการดำเนินชีวิตของบุคคลที่แสดงถึงความแตกต่างระหว่างมนุษย์กับสัตว์ ซึ่งสัมพันธ์กับระบบการขัดเกลาทางสังคม เช่น

๑. ความสามารถในการเรียนรู้ระหว่างลิงแสมแป้นซีกกับทารก ในชั้นแรกพบว่าไม่มีความแตกต่างกัน แต่เมื่อถึงระยะที่จะหัดพูดปรากฏว่าลิงแสมแป้นซีกไม่สามารถจะเรียนรู้หรือจดจำอะไรต่อไปอีกได้ ส่วนเด็กนั้นสามารถเรียนรู้ต่อไปได้

๒. เด็กหญิงชาวอินเดียซึ่งสำนักข่าว ยู เอ็นโอ แพร่กระจายข่าวให้ทั่วโลกทราบว่า เด็กคนนี้ “รามุ” ได้เสียชีวิตแล้ว รามุเป็นเด็กที่ถูกหมาป่าคาบไปเลี้ยงตั้งแต่เด็กๆ เมื่อพบเขาอีกครั้งรามุมีอายุประมาณ ๑๐ ปี เรื่องของรามุเป็นหนึ่งในหลายกรณีที่แสดงว่าคนจะเป็นคนโดยสมบูรณ์ต้องมีองค์ประกอบทั้งสองส่วน คือ ทางชีวภาพ และการขัดเกลาทางสังคม กล่าวคือรามุเติบโตมากับแม่หมาป่าและลูกหมาป่าตลอดเวลาเกือบสิบปี เขาพูดไม่ได้ ไม่นั่ง – ยืนอย่างคนปกติ สภาพพฤติกรรมของรามุถือได้ว่าเป็นลูกหมาป่าอย่างสมบูรณ์ เพราะคลานสี่เท้า เหาหอนอย่างหมาป่า และชอบกินแต่เนื้อดิบ หลังจากแม่หมาป่าตายและรามุได้ถูกนำเข้ามาสู่สังคมตามเดิม แต่เขาก็ปรับตัวไม่ได้ ทั้งการใช้ภาษาพูด – เขียน การกินอยู่หลับนอนมารยาททางสังคม รามุทำได้เพียงอย่างเดียวคือรู้จักการอาบน้ำ และหลังจากเขากลับสู่สังคมไม่นานเขาก็เสียชีวิต

๓. ความสำคัญของการขัดเกลาทางสังคม ได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการทำสงครามจิตวิทยาแล้วในอดีต ซึ่งปรากฏอยู่ในรายงานของทหารอเมริกันที่ถูกจับตัวเป็นเชลยศึกในสงครามเกาหลีเหนือ จีนคอมมิวนิสต์ แยกเชลยศึกขังเดี่ยวไม่ให้มีการติดต่อซึ่งกันและกันเลยวิธีการแยกขังเดี่ยวเป็นการลบล้างกระบวนการขัดเกลาทางสังคม โดยเน้นหนักในระเบียบวินัยการปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะในสนามรบมีการลงโทษที่รุนแรง เมื่อปฏิบัติตามเหล่านี้คือการสร้างกรอบแนวคิดในกรอบการขัดเกลาทางสังคมเดิมและถ้าหากยังนำมาซึ่งรวมกัน จะทำให้คนเหล่านั้นหันหน้าปรีชาหาหรือกันเพื่อแก้ปัญหาร่วมกันคือการมีชีวิตอยู่รอด

จากกรณีดังกล่าว การที่มนุษย์จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข มนุษย์จะต้องมีรูปแบบของการขัดเกลา ซึ่งจะมีส่วนช่วยปลูกฝังให้มนุษย์เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง ทั้งนี้ รูปแบบของการขัดเกลาทางสังคมจึงแบ่งออกเป็น ๒ รูปแบบ คือ

๑. การขัดเกลาทางสังคมโดยทางตรง หมายถึง การอบรม สั่งสอน บอกกล่าวแนวทางให้ปฏิบัติ เป็นการขัดเกลาที่ต้องการให้ปฏิบัติอย่างถูกต้องตามแบบแผนที่สังคมกำหนดไว้ว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ นับว่ามีผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์เป็นอย่างมาก เช่น พ่อแม่สอนให้ลูกยกมือไหว้ผู้ใหญ่ เป็นต้น

๒. การขัดเกลาทางสังคมโดยทางอ้อม หมายถึง การเรียนรู้แนวทางปฏิบัติในสังคมด้วยตนเอง จากสังคม จากสภาพแวดล้อม จากการปฏิบัติของผู้คนในสังคม รวมทั้งปรากฏการณ์ต่างๆ เพื่อให้มนุษย์ในสังคมเกิดการประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามแบบแผนที่สังคมที่กำหนดไว้ เช่น เมื่ออยู่ในกลุ่มเพื่อนเราสามารถเรียนรู้ทัศนคติแนวคิดของเพื่อนได้ เมื่อเรารู้ว่าเพื่อนไม่ชอบสิ่งใด เราก็มิแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงการแสดงพฤติกรรมนั้นเสมอ

๔.๘.๔ ความสำคัญของการขัดเกลาทางสังคม

การขัดเกลาทางสังคม เป็นกระบวนการที่จำเป็นต่อสังคมมนุษย์เป็นอย่างมาก ซึ่งเราสามารถกล่าวถึงความสำคัญของการขัดเกลาทางสังคมได้ดังนี้

๑. ทำให้เกิดการปลูกฝังระเบียบวินัยพื้นฐานแก่มนุษย์ในสังคม การมีระเบียบวินัยถือเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตและกิจกรรมทางสังคมในการอยู่ร่วมกัน ระเบียบวินัยจึงเป็นพื้นฐานที่บุคคลถูกขัดเกลาให้ประพฤติปฏิบัติตั้งแต่วัยต้นของชีวิต เช่น การสอนให้รู้จักระเบียบในการขับถ่าย สอนให้รู้จักมารยาททางสังคมเช่นการกราบไหว้ การทักทาย การรู้จักความสะอาด

๒. ทำให้เกิดการปลูกฝังความมุ่งมั่นและแรงบันดาลใจ โดยปกติระเบียบวินัยเป็นสิ่งที่บุคคลไม่ค่อยอยากปฏิบัติ แต่ความมุ่งมั่นจะช่วยให้บุคคลมีความมุ่งมั่นและยอมรับระเบียบวินัยที่จะต้องประพฤติปฏิบัติเพื่อลุล่วงสู่ความต้องการในอนาคต ความมุ่งมั่นจะช่วยให้บุคคลมีกำลังใจทำตามระเบียบวินัยต่างๆ เช่น อยากเลื่อนขั้นก็ต้องขยันทำงาน หรือคนไทยยกย่องให้เกียรติคนที่มีการศึกษาสูง ยกย่องอาชีพบางอย่าง เช่น เป็นวิศวกร นายแพทย์ นายทหาร การที่จะบรรลุตามความมุ่งมั่นนั้นต้องยอมลำบากทำตามบรรทัดฐานที่กลุ่มวางไว้เพื่อเป้าหมายของตน

๓. ทำให้มนุษย์รู้จักบทบาทของตนเองเมื่ออยู่ในสังคม มนุษย์สามารถแสดงบทบาทของตนได้อย่างเหมาะสม เป็นลักษณะของการวางตัวให้มีพฤติกรรมอย่างไรต่อบุคคลอื่นๆ ที่เขามีความสัมพันธ์

ด้วยและถูกต้องเหมาะสมกับกาลเทศะด้วย เช่น ครูกับนักเรียน นายจ้างกับลูกจ้าง เป็นต้น ทั้งนี้เพราะบทบาทของแต่ละคนไม่เหมือนกัน จึงควรต้องเรียนรู้และทำตามบทบาทของตนเองให้ดีที่สุด

๔. ทำให้เกิดความรู้ ทักษะและความชำนาญอันเกิดจากการอบรมเรียนรู้ทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคม ส่งผลให้มนุษย์สามารถเอาตัวรอดและมีชีวิตตามปกติที่เป็นสุขได้

กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการของสังคมในอันที่จะทำสมาชิกในสังคมต้องปฏิบัติตามบรรทัดฐาน (norms) ของสังคมที่กำหนดไว้ ที่มาของแนวคิดนี้เกิดจากการมองว่าการที่สังคมจะดำรงโครงสร้างของมันอยู่ได้ก็ด้วยการสรรหาบุคคลต่างๆ มาสวมบทบาทต่างๆ ในสังคมได้ โดยกระบวนการขัดเกลาทางสังคมจะทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมร้อยให้สมาชิกปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม ดังนั้นการขัดเกลาทางสังคมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งใน การหล่อหลอมพฤติกรรมของบุคคล และเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ ความขัดแย้งและการเปลี่ยนแปลงของสังคม

๔.๙ ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางสังคมกับการขัดเกลาทางสังคม

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมชอบอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม แต่มนุษย์มีความเจริญมากกว่าสัตว์ เพราะมนุษย์มีภาษา มีวัฒนธรรมเป็นเครื่องสื่อความหมาย ดังนั้นมนุษย์จึงมีกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมองค์ความรู้ ความคิด กฎระเบียบทางสังคม ซึ่งผลของกระบวนการจะทำให้มนุษย์เกิดการพัฒนาพฤติกรรมเป็นไปตามแนวทางที่สังคมต้องการและส่งผลให้เกิดการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งเรียกว่า การขัดเกลาทางสังคม ทั้งนี้กระบวนการขัดเกลาทางสังคมมีทั้งการขัดเกลาทางสังคมโดยทางตรง ได้แก่ การอบรมสั่งสอน บอกกล่าวแนวทางให้ปฏิบัติ และการขัดเกลาทางสังคมโดยทางอ้อม ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเองจากสภาพแวดล้อมทางสังคม

สถาบันทางสังคม มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการขัดเกลาทางสังคม เพราะเมื่อเกิด การขัดเกลาทางสังคมแล้วจะทำให้เกิดระเบียบวินัยพื้นฐานกับมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความมุ่งหวังและแรงบันดาลใจ มนุษย์รู้จักบทบาทของตนเองเมื่ออยู่ในสังคม และมนุษย์เกิดความรู้ ทักษะและความชำนาญที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคม ส่งผลให้มนุษย์สามารถเอาตัวรอดและมีชีวิตตามปกติที่เป็นสุขได้ สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ก็เนื่องจากสถาบันทางสังคมได้แสดงบทบาทของแต่ละสถาบันได้อย่างถูกต้อง ได้แก่ สถาบันครอบครัวทำหน้าที่ในการอบรมสมาชิกในครอบครัว โดยที่ทำการอบรมสั่งสอนสมาชิกที่เกิดขึ้นมาในครอบครัวให้เป็นสมาชิกที่สมบูรณ์ของสังคมสามารถอยู่ร่วมและมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคมได้อย่างราบรื่น สถาบันการศึกษา ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคม สถาบันศาสนา ทำหน้าที่ ขัดเกลาจิตใจของมนุษย์ให้ตั้งมั่นเพื่อเกิดการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง สถาบันเศรษฐกิจ ทำหน้าที่ แจกจ่ายสินค้าและบริการออกสู่สังคมโดยใช้การแลกเปลี่ยนอย่างยุติธรรม สถาบันการเมืองการปกครอง ทำหน้าที่ควบคุมสังคม ลงโทษบุคคลที่ฝ่าฝืนระเบียบของสังคมอย่างยุติธรรม ซึ่งการแสดงบทบาทดังกล่าวก็จะส่งผลให้มนุษย์อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข พร้อมทั้งทำให้สังคมมนุษย์ดำรงอยู่ได้อย่างถาวรสืบไป

สรุปท้ายบท

สถาบันทางสังคม หมายถึง สิ่งที่คนส่วนใหญ่ หรือคนจำนวนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กัน มีวัตถุประสงค์ร่วมกันจัดตั้งขึ้นมา เพราะเห็นว่ามีประโยชน์ มีความจำเป็นต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ และสามารถตอบสนองความจำเป็นในด้านต่างๆ ของสังคม อาจจะเป็นองค์กร หรือกฎระเบียบแบบแผนของสังคม ที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดระเบียบความประพฤติหรือการติดต่อระหว่างกันของสมาชิกในสังคม ทั้งนี้สถาบันทางสังคมจะต้องมีคุณลักษณะที่เป็นแบบแผนที่ปฏิบัติเป็นที่ยอมรับในสังคม และแก้ปัญหาพื้นฐานของสังคมส่งผลให้สังคมดำรงอยู่รอดได้ จากเหตุผลดังกล่าว สถาบันทางสังคมจึงเกิดขึ้นมาโดยปัจจัยสำคัญ ๒ ประการ ได้แก่ การมีคุณค่าร่วมกัน และความจำเป็นของมนุษย์ สถาบันทางสังคมมีลักษณะสำคัญ ความแท้จริงภายนอก ภาวะวัตถุวิสัย อำนาจบังคับ อำนาจทางศีลธรรม ความเป็นประวัติศาสตร์ สถาบันทางสังคมมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ องค์กรทางสังคม ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการเมืองการปกครอง สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา มีสถานภาพและบทบาท มีหน้าที่และมีบรรทัดฐานทางสังคม แต่ละสังคมมักจะมีจำนวนสถาบันสังคมไม่เท่ากันโดยทั่วไปสังคมต่างๆ จะมีสถาบันพื้นฐานที่สำคัญอยู่ ๕ สถาบัน ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันเศรษฐกิจ และสถาบันการเมืองการปกครอง สถาบันดังกล่าวจึงมีประโยชน์ต่อสังคม เช่น มีการผลิตสมาชิกใหม่ให้แก่สังคม เกิดการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและประสบการณ์ เกิดการถ่ายทอดวัฒนธรรมรวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม เกิดการผลิตแจกจ่ายสินค้าและบริการ เพื่อสนองความต้องการของสังคมอย่างเพียงพอ เกิดความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนของการอยู่ร่วมกันในสังคม

สังคมเกิดจากคนจำนวนหนึ่งที่มาอยู่ร่วมกัน โดยยอมรับแบบแผนกฎเกณฑ์ของกลุ่มร่วมกันในการดำเนินชีวิต และมีหน้าที่ที่จะทำให้สังคมดำรงอยู่ได้ ซึ่งการที่จะทำให้สังคมอยู่ได้ต้องมีหลักคำจูนหรือมีโครงสร้าง ถ้าสังคมมีโครงสร้างที่แข็งแกร่งก็จะช่วยให้สังคมนั้นเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น โดยทั่วไปโครงสร้างทางสังคมมีองค์ประกอบ ๓ ส่วนสำคัญ ได้แก่ องค์กรทางสังคม สถาบันทางสังคม และวัฒนธรรม ถ้าเรามองสถาบันทางสังคมซึ่งหมายถึงสิ่งที่คนส่วนใหญ่ร่วมกันจัดตั้งขึ้นมา เพราะเห็นว่ามีประโยชน์ มีความจำเป็นต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ อาจจะเป็นองค์กรหรือกฎระเบียบแบบแผนของสังคมที่เป็นแบบแผนที่ปฏิบัติเป็นที่ยอมรับในสังคม และแก้ปัญหาพื้นฐานของสังคมส่งผลให้สังคมดำรงอยู่รอดได้ จะเห็นได้ว่าองค์กร หรือกฎระเบียบแบบแผนของสังคมที่มนุษย์ในสังคมร่วมกันตั้งขึ้นมานั้นจะเป็นสิ่งที่ต้องสอดคล้องกับศีลธรรมสอดคล้องกับหลักธรรมคำสอนของศาสนา เพราะศาสนาเป็นเครื่องมือที่สร้างความผูกพันระหว่างมนุษย์สร้างความสุขแห่งการอยู่ร่วมกัน พร้อมกันนี้ศาสนาเป็นสถาบันที่ตอบสนองและเสริมสร้างความมั่นคงของจิตใจ ศาสนายังปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องอีกด้วย ซึ่งส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์

การขัดเกลาทางสังคม หมายถึง กระบวนการของสังคมที่ใช้ถ่ายทอดวัฒนธรรม องค์กรความรู้ ความคิด กฎระเบียบทางสังคม ซึ่งผลของกระบวนการจะทำให้มนุษย์เกิดการพัฒนาพฤติกรรมเป็นไปตามแนวทางที่สังคมต้องการ และส่งผลให้เกิดการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข การขัดเกลาทาง

สังคมเกิดขึ้นตลอดเวลาเนื่องจากการปราศจากสัญชาติญาณของมนุษย์ มนุษย์จำเป็นต้องพึ่งผู้อื่นในชีวิตวัยเยาว์ ความสามารถในการเรียนรู้ การมีภาษาใช้ ทั้งนี้ รูปแบบของการขัดเกลาทางสังคมมีทั้ง การขัดเกลาทางสังคมโดยตรง และการขัดเกลาทางสังคมโดยทางอ้อม เมื่อเกิดการขัดเกลาทางสังคมแล้วจะทำให้เกิดระเบียบวินัยพื้นฐานกับมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความมุ่งมั่นและแรงบันดาลใจ มนุษย์รู้จักบทบาทของตนเองเมื่ออยู่ในสังคม และมนุษย์เกิดความรู้ ทักษะและความชำนาญที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคม ส่งผลให้มนุษย์สามารถเอาตัวรอดและมีชีวิตตามปกติที่เป็นสุขได้

มนุษย์มีกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม องค์ความรู้ ความคิด กฎระเบียบทางสังคม ซึ่งผลของกระบวนการจะทำให้มนุษย์เกิดการพัฒนาพฤติกรรมเป็นไปตามแนวทางที่สังคมต้องการ และส่งผลให้เกิดการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข สถาบันทางสังคมมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการขัดเกลาทางสังคม เพราะเมื่อเกิดการขัดเกลาทางสังคมแล้วจะทำให้เกิดระเบียบวินัยพื้นฐานกับมนุษย์ มนุษย์รู้จักบทบาทของตนเองเมื่ออยู่ในสังคม และมนุษย์เกิดความรู้ ทักษะและความชำนาญที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคม ส่งผลให้มนุษย์สามารถเอาตัวรอดและมีชีวิตตามปกติที่เป็นสุขได้ สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ก็เนื่องจากสถาบันทางสังคมได้แสดงบทบาทของแต่ละสถาบันได้อย่างถูกต้อง

คำถามท้ายบท

๑. จงอธิบายความหมาย คำว่า “สถาบันสังคม”
๒. จงอธิบายให้เห็นว่าทำไมจึงเกิด “สถาบันสังคม” ขึ้น
๓. จงอธิบายให้เห็นถึงลักษณะและองค์ประกอบของ “สถาบันสังคม”
๔. จงวิเคราะห์ให้เห็นถึงประโยชน์ที่สังคมจะได้รับจากการมีสถาบันสังคม
๕. ในแต่ละสังคมมักจะมีสถาบันสังคมพื้นฐานอย่างน้อย ๕ สถาบัน ได้แก่สถาบันอะไรบ้างแต่ละสถาบันมีความสำคัญต่อสังคมอย่างไร
๖. จงอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนาที่มีต่อสถาบันทางสังคม
๗. จงอธิบายสาเหตุลักษณะและความสำคัญของการขัดเกลาทางสังคม
๘. จงอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางสังคมกับการขัดเกลาทางสังคม

เอกสารอ้างอิงประเภท

จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ ๑๓. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๙.

นงเยาว์ ชาญณรงค์. ศาสนากับสังคม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามแหง, ๒๕๔๒.

นิเทศ ดินนกุล. สังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

-----, สังคมและวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

บันเทิง พาพิจิตร. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗.

บุญสนอง บุญโยทยาน. มนุษย์สังคม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๑.

พระมหาสนอง ปัจโจปการี. มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

ไพฑูรย์ มีกุล และคณะ. มนุษย์กับสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๓. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย สุโขธรรมาธิราช, ๒๕๔๕.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๕. กรุงเทพมหานคร: บริษัทนานมี บุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด, ๒๕๔๖.

สนธยา พลศรี. หลักสังคมวิทยา Principle of Sociology. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. สังคมวิทยาองค์การ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

David B. Brinkerhoff. Sociology. U.S.A. : West Publishing CO. 1985.

Rodney Stark. Sociology. U.S.A. : Wadsworth Publishing CO. 1987.